HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כולהו נמי מדרשא אתו נהי דלענין ייבום אתיין מדרשא עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו בתו עיקר איסורא מדרשא [א]דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא [1]הנה [2]הנה אתיא [2]זמה [3]זמה השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ליתני לאחות אשה לבסוף איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו וליתנייא להאי בבא לבסוף אלא תנא קורבי קורבי נקט תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקרובי עצמו[ב] ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידיה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ואיידי דתנא שלשה דורות למעלה דידה ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו ואיידי דאיירי באיסור אחוה תנא אחות אשתו ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו דלא משום קורבא הוא דאסירא אלא איידי דאיירי באיסור אחוה תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו והדר תנא כלתו ומאי איריא דתנא פוטרות ליתני אוסרות אי תנא אוסרות הוה אמינא אסור לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל וליתני אסורה לחלוץ מאי קעביד אלמה לא °אם אתה אומר חולצת מתייבמת כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות ומאי איריא דתני מן החליצה ומן הייבום ליתני מן הייבום לחודיה אי תנא מן הייבום הוה אמינא מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה קמ"ל [ג][א]כל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה וליתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה אבא שאול היא דאמר [ד]מצות חליצה קודמת למצות ייבום מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי

למעוטי

כולהו נמי. לענין פטור ייבום מדרשא אתיין מאחות אשה: **עיקר איסורייהו.** שאסורים משום ערוה בכל מקום בהדיא כתיב בהו אבל בתו מאנוסתו דאיירי בה במתני' עיקר איסורה מדרשא אתיא: **אתיא הנה הנה.** לאיסורא אתיא זמה זמה לשריפה. דבתו מאשתו וכן בת בתו ובת בנו ילפא מערות אשה ובתה לא תגלה [ויקרא יח] והרי בתו מאשתו בכלל בת אשתו אבל בתו מאנוסתו לא משתמעא דכתיב ערות אשה ולשון אישות דעל ידי קידושין משמע וגלי רחמנא בבת בתו ובת בנו מאנוסתו בהאי קרא ערות בת בנך או בת בתך [שם] והכא לשון אישות לא כתיב ואכתי בתו לא כתיב הכא וילפינן בג"ש כתיב הכא בקרא דאנוסה כי ערותך הנה וכתיב בקרא אחרינא דאישות שארה הנה מה התם בתו כבת בתו אף כאן בתו כבת בתו: **אתיא זמה זמה.** לשריפה כתיב הכא בבתו מאשתו זמה היא וכתיב בשריפה זמה היא באש ישרפו מה להלן שריפה אף כאן שריפה ובתו מאנוסתו הא ילפינן מהנה הנה מבת אשתו: **ליתני אחות אשה לבסוף.** דכולהו מינה ילפי' לענין פטור ייבום לקמן[ה]: **להאי בבא.** כל איסור [אחוותא] ליתני לבסוף ויקדים כלתו לאחותו כי היכי דתיהוי אחות אשה לבסוף: **קורבי קורבי.** הנך דקריב ליה טפי נקט ברישא: **דקרובי עצמו.** ואין בכולן קרובות כאלו: **למטה דידה.** דאשתו ואע"ג דהנך לאו משום קורבה דידיה אסירן ליה: **למעלה דידה.** חמותו. ולמעלה דידיה לא מצי למיתני מידי דהא אמו לא אתיא ליה לייבום שהרי אסורה לאחיו מאביו משום אשת אביו: **ותני אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו.** טפי מכלתו דכלתו לאו קרובתו היא אלא מכח קדושי בנו נאסרה עליו: **ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו: דלאו משום קורבא הוא דאסור.** כלומר וכיון דקרובין נקט ואזיל וכלתו ואשת אחיו שלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו לאו משום קורבא דידיה הוא דאסירן ליה בדין הוא דליתני כלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו חמירא טפי מנייהו והוה ליה למנקט חומרי כיון דלא מצי למינקט קורבי: **מאי איריא דקתני פוטרות.** דמשמע פטורות הן ואי בעי מייבם: **ליתני אוסרות.** דהא ודאי אסורות הן מאחר שאינן זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח: **ה"א אוסרות.** לייבום. וחליצה לא משתמעא מהכא שאין איסור בחליצה והוה אמינא מיחלץ חלצי על כרחו שאין אשת אח מאב בלא בנים נפטרת בלא חליצה: **מאי קעביד.** והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור: **אלמה לא.** שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר חולצת אתי למימר מתייבמת: **כיון דבמקום מצות יבום הוא דאסירה.** צרת הבת וכדמפרש במתני' דמשפטרה הכתוב מזיקת ייבום קיימא ליה באשת אח שיש לו בנים: **שלא במקום מצוה שריא.** כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו לחמיו כדתנן לקמן (דף יג.) גבי שש עריות חמורות מאלו במתני': **משום הכי תנא פוטרות.** דאי תנא אוסרות משמע שהבת אוסרתה עליו ליקח [וק"ו] שלא במקום מצוה אבל פוטרות לא משתמעא איסורא משום צרתה של בת אלא הבת פוטרתה מייבום ואיסורא שכיב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא: **וליתני מן הייבום לחודיה.** דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משתמע: **ה"א מיחלץ חלצה.** שלא להפקיע מצות ייבום אבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלצרור [ויקרא יח] קמ"ל מתני' הואיל ופטרה הבת מזיקת יבום פטורה מן החליצה דכל העולה לזיקת חליצה וכל שאין עולה לזיקת ייבום פטורה מן החליצה °וכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא: **וניתני ייבום ברישא.** דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם [לקמן נד.] אלמא מצות ייבום ברישא: **אבא שאול היא.** בפ' החולץ (לקמן לט:) אבא שאול אומר הכונס יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר: **מנינא דרישא.** דמשמע ט"ו ותו לא: **מנינא דסיפא.** הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא:

דילדא מן אבוך מן איתתא אוחרת או מן אמך מן גבר אוחרא ואע"ג דדרשינן (לקמן כג.) מולדת בית וגו' בין שאומרים לאביך קיים בין שאומרים לאביך הוצא מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואם היא בת שניהם מק"ו הוא דילפת אבל בכלל אשה ובתה הוי שפיר בת שהיא בת אשתו כדאשכחן בפ' ד' מיתות (סנהדרין נג.) דאמו שהיא אשת אביו הויא בכלל אשת אביו ובת אשתו היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה נראה לר"י דחייב על בתה אע"ג דערות אשה ובתה לא תגלה כתיב דמשמע ביאה דסברא הוא דאין תלוי בביאה דהא לא מיחייב על בת אנוסתו אלמא בקידושין תליא מלתא ואין סברא לומר דבתרוייהו תליא מלתא והא דלא מיחייב על בת אנוסתו כמו שפי' בקונטרס משום דאשה ובתה כתיב דמשמע לשון אישות מדלא כתב אם ובת ומיהו בהדיא בריש נושאין על האנוסה (לקמן ד' צז.) מפרש הש"ס טעמא אחרינא דעריות שאר כתיב בהו בנשואין איכא שאר באונסין ליכא שאר: **דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי.** יש מגיהין רב משום דרב יצחק בר אבדימי היה רבו של רב כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קי. ושם) איכא תנא דמתניא לרב כחל אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי ובפ' כירה (שבת מ: ושם) א"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ כו' ולא היה רבא בימיו דביום שמת רב יהודה נולד רבא בפ' בתרא דקידושין (ד' עב:) ואר"ת דע"כ גרסי' הכא רבא שהיה בר פלוגתיה דאביי ואמר בפ' הנשרפין (סנהדרין עו.) בתו מאנוסתו מנלן אמר אביי ק"ו על בת בתו ענש על בתו לא כ"ש רבא אמר רב יצחק בר אבדימי כו' וצ"ל דתרי יצחק בר אבדימי הוו[ו]: **מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו.** וה"ה מקמי אשת אחיו מאמו וחדא מנייהו נקט דתרוייהו לאו קרובי עצמו נינהו אלא ע"י קידושין וכלתו שהיא אשת בנו קרובה מנייהו טפי אבל אין לומר דוקא לגבי אשת אחיו שלא היה בעולמו כלתו קרובה טפי לפי שלא היה בעולמו אבל לגבי אשת אחיו מאמו לא דבאשת בנו איפלג דרא כדאשכחן לענין עדות בב"ב (ד' קכח.) דאפי' מאן דמכשר באבא דאבא פסיל בן אחיו דע"כ לענין עריות אשת בנו קרובה טפי מאשת אח שהבן כרעיה דאבוה הוא דקחשיב בתו ובת בתו קרובי עצמו טפי מאחותו: **מאי איריא דתנא פוטרות.** פי' דמשמע אבל אי בעי מייבם ליתני אסורות לייבם: **אבל מיחלץ חלצה קמ"ל.** אע"ג דמסיפא שמעינן דרישא לא בעיא חליצה דקתני בסיפא כל שיכולה למאן כו' מ"מ ניחא ליה נמי לאשמועינן ברישא גופיה[ז]: **כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה.** ואי הוה תני אסורות הוה משמע כל שכן שלא במקום מצוה כיון דלאיסור צרה מחמת ערוה קאתי מש"ה קתני פוטרות דהשתא במקום מצוה הוא דאסור משום דממילא קאי באיסור אשת אח: **דמצות חליצה קודמת.** השתא דקתני תרוייהו ושונה חליצה ברישא משמע דחליצה קודמת אבל אי לא הוה תני אלא חליצה לחודה לא הוה משמע מידי:

למעוטי

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"א מהל' יבום הלכה יט:

◆

תוספות ישנים

אמר רבא אתיא הנה הנה לאיסורא. בבתו מאנוסתו מבתו מנשואתו ובקרא דערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה כתיב אישות ולשון אישות ע"י קדושין משמע. וא"כ (ס"ל) [היינו] נשואין. וקשה דאישות משמע שיש בה ביאה וא"כ נכנסה לחופה ולא נבעלה לא יהא בה איסור וזה לא יתכן. לכן צ"ל משום דגבי אשה כתיב שאר דכתיב [א] שארה הנה ואין שאר אלא מן הנשואין אבל בלא ביאה שפיר קרויה שאר כיון שיש בה נשואין. הלכך מרבינן שפיר נכנסה לחופה ולא נבעלה כיון שיהיה יורש אותה משום קרא דלשארו אע"ג דלא נבעלה דנשואין קורבה הן ומקרו שאר: ואתיא זמה זמה בתו מנשואתו מחמותו לשריפה ובתו מאנוסתו לשריפה מבתו מנשואתו מהנה הנה: ואין להקשות א"כ הו"ל ואתיא הנה הנה. וי"ל דיליף בתו מאנוסתו מבתו מנשואתו מה להלן הנה וזמה עמו אף כאן הנה וזמה עמו: אי תנא אוסרות הוה אמינא מחלץ חלצה. וא"ת היכי מצי למימר כן דלמא הוה תני אוסרות מן החליצה ומן הייבום. וי"ל דרוצה לומר ולתני אוסרות לבד והדר פריך ולתני אוסרות לחלוץ וקאמר לחלוץ מאי קעביד הלא לא שייך איסור בחליצ' [והדר] קאמר אלמה לא שייך בה שפיר איסור שאם אתה אומר חולצת מתייבמת וקאמר כיון דבמקום מצוה אסירא צרה היכא שהערוה נשאת לאחין ושלא במקום מצוה כגון שנשאת לאדם מן השוק שאינו אחיו צרתה שריא מש"ה תני פוטרת דאי תניא אוסרות משמע שאיסור ערוה עומדת לעולם על הצרה והוה אסרינן [גם] שלא במקום מצוה דאמרינן השתא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה לא כ"ש אבל השתא דתני פוטרות משמע שהערוה פוטרת הצרה ממצות יבום ועושה אותה כמאן דליכא מצוה ואסירא כאשת אחיו שלא במקום מצוה אבל היכא דליכא יבום לא עביד ערוה מידי ושריא צרה. ואם תקשי היאך נוכל לומר דאי היה תני אוסרות דאפילו שלא במקום מצוה נמי אסירי הא תני במתני' מן החליצה ומן הייבום אלמא דלא מיירי אלא במקום מצוה אלא [ב] כדפי' הקונטרס דילפינן לה מכ"ש קמ"ל הא דתני פוטרות דמשמע שבשביל הערוה אין הצרה נאסרת כלל שלא במקום מצוה [הוה אמינא מיחלץ חלצה.]: וא"ת אפילו תנא מן הייבום לחודיה הוה ידענא דאינה חולצת מדתני פוטרות כדאמר לעיל וי"ל דה"פ לעיל אי תנא אוסרות הוה אמינא אוסרות לייבם. אבל מחלץ חלצה בעל כרחה קמ"ל פוטרות דאינן חולצות והכא ה"פ הוה אמינא מחלץ חלצה אם היא רוצה קמ"ל כל העולה וכו' דאינה חולצת מן התורה דהכי משמע קרא דאם לא יחפוץ וגו' ובאו השערה אבל אם אינו יכול ליבם אין לב"ד לעסוק בזה אפי' אם היא רוצה. וכל היכא דקאמר חולצות ולא מתייבמות איירי מדרבנן דמטעם ספק אין לפוטרה בלא חליצה: ולתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה. וקשה דהא אדרבה פסק ליה השתא דיבום הוי עיקר ואי גריס ליה יש ליישבו א"נ מן החליצה לחודה ומינה שמעינן דפטורה מיבום דאי לא מפטרא מחליצה דכל העולה ליבום עולה לחליצה ומשני אבא שאול היא ולהכי תנא מן החליצה ומן הייבום להודיענו דמצות חליצה קודמת למצות יבום: מניינא דסיפא ורישא

מסורת הש"ס

א) חגיגה יא: סנהדרין נא. עה: פז: כריתות ה., ב) [לקמן נג. סוטה ב. סנהדרין ג: נדה ל.], ג) [לקמן כ. לו. מא. מד.], ד) לקמן לט: קט., ה) [ע"ב], ו) [וע' תוס' חגיגה יא: ד"ה דאמר וכו' ותוס' כתובות נו. ד"ה אמר ותוס' ב"ב פז. ד"ה מי כאן ותוס' מנחות לג. ד"ה רב חסדא ותוס' חולין קי. ד"ה איכא], ז) [וע"ע תוס' מנחות לג. ד"ה הכל סומכין],

◆

תורה אור השלם

1. עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה: ויקרא יח י

2. עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא: ויקרא יח יז

3. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם: ויקרא כ יד

◆

גליון הש"ס

גמ' אם אתה אומר חולצת מתיבמת. לקמן דף לא ע"א קדושין דף ס ע"א: **רש"י ד"ה ה"א מיחלץ חלצה וכו' וכל היכא דאמרי'.** עי' לקמן ד' כא ע"א ולע"ק:

◆

מוסף רש"י

אתיא הנה הנה. לאיסורא, אתיא זימה זימה. לשריפה, כתיב בנשואין שארה הנה זימה היא, וכתיב באונסין כי ערותך הנה, מה הנה האמור בנשואין עשה הכתוב בתה כבת בתה וכבת בנה, אף באונסין עשה הכתוב בתו כבת בתו וכבת בנו, אתיא זימה זימה לשריפה, מאחר שלמדת אנוסה מנשואה, ובנשואה כתיב זימה היא, כמה דכתיב באנוסה דמי, וחוזר ולמוד בה שריפה מאיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא באש ישרפו אותו ואתהן (חגיגה יא:). **וכל שאינה עולה.** לבית דין ליבום. שאינה זקוקה (לקמן מד.) אינה עולה. השערה לפני הזקנים לחליצה (לקמן מא:) דכתיב (דברים כה) לא יחפוץ לקחת יבמתו וחלצה (לקמן לו.).

א) צ"ע דשארה קאי על בתה ואמנם בתוס' לקמן (נ"ז) ד"ה עריות איתא כיון דכתיב שאר בקרא והיינו דכתיב בריש הפרשה אל כל שאר בשרו וגו'. ב) נראה דצ"ל הנה כבר פירש הקונטרס דהוי ילפינן לה מכ"ש וכו'.